

Piotr Kitowski

Koszty pogrzebu wójtowej malborskiej Katarzyny Zawadzkiej (1682) : z dziejów prawa ziemskiego oraz kultury funeralnej w Polsce XVII W.

Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego 18, 37-44

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIOTR KITOWSKI
(GDAŃSK)

Koszty pogrzebu wójtowej malborskiej Katarzyny Zawadzkiej (1682). Z dziejów prawa ziemskiego oraz kultury funeralnej w Polsce XVII w.¹

1. Inwentarz – pośmiertny rejestr masy spadkowej; 2. Inwentarz spadku Katarzyny Zawadzkiej – go-tówka i wierzytelności; 3. Koszty pochówku; 4. Odpis fragmentu inwentarza.

1

W przechowywanym w Archiwum Państwowym w Gdańsku zespole akt sądu ziemskiego w Sztumie (sygn. 3) można znaleźć wiele interesujących dokumentów należących do pomorskiej szlachty, m.in. liczne wpisy dotyczące dzierżaw², inwentarzy pośmiertnych³, wizji dóbr⁴, testamentów⁵ czy intercyz ślubnych⁶ – z okresu od I poł. XVII do II poł. XVIII w. (1621–1768)⁷.

Wśród nich uwagę zwraca inwentarz spadku wójta malborskiego Samuela Zawadzkiego i jego żony Katarzyny (z d. Tokarskiej)⁸. Spisany 16 lutego 1682 r. na polecenie czuwającego nad prawidłowym przebiegiem postępowania spadkowego,

¹ Artykuł powstał w związku z projektem *Sukcesja spadkowa w mniejszych miastach Prus Królewskich w II poł. XVII i XVIII w. (województwo pomorskie)* finansowanym ze środków Narodowego Centrum Nauki, przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2013/11/N/HS3/04583.

² Archiwum Państwowe w Gdańsku [dalej APGD], 3/4, s. 175–176 (29/VI/1753, Michorowo, *Oblata Inventarii Bonorum Michorowa*).

³ APGD, 3/4, s. 179 i n. (15/III/1759; Inwentarz rzeczy ruchomych, tudzież opisanie dóbr po śmierci W[ielmożnego] Pana Baoniewskiego Pod[...województwo]ziu Malbor[skim] pozostałych); *ibidem*, s. 299–301 (24/VI/1758; Szembek Stanisław).

⁴ APGD, 3/4, s. 167–169 (12/VII/1757, Zajezerza).

⁵ APGD, 3/1, s. 319–327 (4/VII/1625; Młodawski Wojciech); APGD, 3/4, s. 291 (27/VI/1758); *ibidem*, s. 178 (1759; Pragniewski Józef).

⁶ APGD, 3/1, s. 330–336 (10/IV/1608; *Inter Branth et Pieciewskie Decretum*); APGD, 3/2, s. 42–44 (27/XI/1619; *Contractus in[te]r Wilczewski et Rywockie*).

⁷ Najstarsze pochodzą z pierwszej dekady stulecia – oblatowane zostały w latach 20. XVI w.

⁸ APGD, 3/1, s. 675–682; APGD, 3/2, s. 56–63 (*Gnosorum Zawadzkich Inventary Oblata*).

egzekutora ostatniej woli⁹, sędziego ziemskiego Adriana Kistnowskiego, stanowi klasyczny przykład pośmiertnego rejestru mienia, do którego wykonania zobowiązywały posesjonatów prowincji Korektura pruska (1598), a mieszczan – przepisy rewizji chełmińskich z II poł. XVI w (1566, 1580, 1594)¹⁰. Zgodnie z nimi spis należało sporządzić w ciągu miesiąca od śmierci spadkodawcy, w obecności co najmniej czterech wiarygodnych świadków¹¹. Nie miało znaczenia, czy dobra nieboszczyka podlegały dziedziczeniu, czy też jakaś ich część została wcześniej wydzielona jako dożywocie. Także w tym drugim przypadku dziedzic był zmuszony dokonać inwentaryzacji, tak by po wygaśnięciu użytkowania umożliwić podział objętego nim majątku między spadkobierców pierwotnego właściciela¹². Dożywocie trwało bowiem jedynie przez okres życia dożywotnika, by wrócić nienaruszone do masy spadku jako jeden z jej równoprawnych składników¹³.

Inwentarz pełnił przede wszystkim funkcję zabezpieczającą, pozwalając spadkobiercom na poznanie całej masy spadkowej, której elementy nie mogły ulec alienacji przed zakończeniem postępowania, a więc rzeczywistym wydaniem udziałów. W razie zauważenia braków, każdy z dziedziców, opiekunów dzieci zmarłego czy wierzycieli miał prawo uznać, że doszło do pomniejszenia wartości spadku (przez kradzież czy inne bezprawne zachowanie), a więc *de facto* szkody, oraz wystąpić ze skargą do sądu¹⁴.

⁹ Zob. R.J.R. Goffin, *The Testamentary Executor in England and Elsewhere*, London 1901; T. Maciejewski, *Dziedziczenie testamentowe w prawie miast pruskich*, [w:] *Prawo wczoraj i dziś. Studia dedykowane profesor Katarzynie Sójce-Zielińskiej*, pod red. G. Bałtruszajtys, Warszawa 2000, s. 173–187.

¹⁰ *Ius Culmense ex ultima revisione oder das vollständige Kulmische Recht*, wyd. M.C. Hanow, Danzig 1767, s. 139 (III, X, 4). Zob. też *Rewizja lidzbarska prawa chełmińskiego 1566 (1711)*, przekł. A. Groth, Koszalin 1997, s. 191; *Rewizja nowomiejska prawa chełmińskiego 1580 (1814) zwana także Ius culmense emendatum lub Ius culmense polonicum*, pod red. Z. Zdrójkowskiego, przekł. I. Malinowska-Kwiatkowska, J. Sondel, Toruń 1993, s. 92. Zob. też E. Kizik, *Pośmiertny inwentarz gdańskiego kramarza korzennego mennonity Hendrika Van Dührena z 1694 roku*, „Almanach Historyczny” 2000, t. II, s. 185–208; idem, *Wesele, kilka chrztów i pogrzebów. Uroczystości rodzinne w mieście hanzeatyckim od XVI do XVIII wieku*, Gdańsk 2001, *passim*; D. Głowska, *Podstawy prawne testamentów i inwentarzy pośmiertnych duchowieństwa katolickiego w Polsce w epoce potrydenckiej*, „Archaeologia Historica Polona” 1997, t. 5, s. 203–210. Na temat zasad spadkobrania wiejskiego: R. Łaszewski, *Wiejskie prawo spadkowe w województwie chełmińskim w okresie oligarchii magnackiej*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” [dalej CPH] 1976, t. XXVIII, z. 2, s. 37–57.

¹¹ *Volumina Legum*, t. VI, wyd. J. Ohryzko, Petersburg 1860, s. 271 (*Ius terrestre Nobilitatis Prussiae correctum*). Prawo miejskie nie nakładało podobnego wymogu.

¹² *Ibidem*, s. 270.

¹³ P. Dąbkowski, *Prawo prywatne polskie*, t. I, Lwów 1910, s. 440–441.

¹⁴ P. Kitowski, *Inwentarze pośmiertne i działy spadkowe ludności wiejskiej klucza pelplińskiego. Z dziejów kultury materialnej i praktyki prawnej w Prusach Królewskich w XVIII wieku*, „Zapiski Historyczne” 2012, t. LXXVII, z. 1, s. 86.

2

W przypadku rejestru Zawadzkich chodziło o zabezpieczenie praw ich dzieci – córki Marianny i innych, niewskazanych z imienia w protokole. Wszystkie należne im rzeczy spisano, zaś mniejsze mobilia złożono w skrzyniach, do których klucze oddano opiekującym się nimi ciotce i jej mężowi. Małżeństwo miało pilnować, by nic nie zniknęło bądź nie uległo pogorszeniu w czasie trwania opieki, za co otrzymali drobne przysporzenia¹⁵.

A było czego pilnować: Zawadzcy należeli do zamożnych posesjonatów, a ich majątek składał się z mnóstwa różnych elementów. Wszystkie ruchomości, zarówno wartościowe, jak też stare i zniszczone, musiały znaleźć swoje miejsce w rejestrze. Dla zachowania porządku, wzorem aktów miejskiej i wiejskiej praktyki sądowej, składniki spadku podzielono na kilka odrębnych kategorii (w ujęciu przedmiotowym i funkcjonalnym): gotówka, wydatki na pogrzeb i inne wierzytelności, klejnoty, srebro, ubrania nieboszczyka, ubrania nieboszczki, cyna, koprowina, żelazo, bielizna z płótna i pościel, inwentarz zwierzęcy oraz wozy i inne sprzęty gospodarskie¹⁶. Osobno zinwentaryzowano budynki w położonym niedaleko Malborka majątku Dolna (niem. Liebenthal)¹⁷.

¹⁵ Na temat opieki w chełmińskim systemie prawnym: P. Kitowski, N. Radecka, *Normatywny model opieki nad sierotami w XVI-wiecznych rewizjach prawa chełmińskiego. Zarys instytucji*, CPH 2012, t. LXIV, z. 1, s. 111–125.

¹⁶ Zob. m.in. D. Główska, A. Klonder, *Inwentarze mienia w badaniach kultury Europy od średniowiecza po nowożytność*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” [dalej KwHKM] 2003, R. LI, nr 4, s. 161–162; E. Danowska, *Inwentarze pośmiertne krakowskich mieszczan z lat 1697–1795 w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, KwHKM 2004, R LII, nr 1, s. 79–80; P. Kitowski, *Inwentarze pośmiertne i działy spadkowe ludności wiejskiej...*, passim; idem, *Dział spadkowy kowala Michała Rychłowskiego z 1773 r. Przyczynek do badań nad stanem posiadania wiejskiego rzemieślnika w dobrach cystersów pelplińskich w drugiej połowie XVIII w.*, „Studia Pelplińskie” 2011, t. 44, s. 403–411; idem, *Sprawa śmierci i spadku Macieja Aleksego Lipińskiego. Inwentarz pośmiertny kościarskiego plebana z 1721 r.*, „Rocznik Gdański” [dalej RG] 2011–2012, t. LXXI–LXXII, s. 47–58.

¹⁷ „Budynki w Liebentalu. Naprzód dworek ze dwiema izdebkami i ze trzema komorami, w izbie obraz P[ana] Jezusa Ecce Homo, drugi Matris Doloris, trzeci P[ana] Jezusa na krzyżu, czwarty Marii Magdaleny. Przy tym budynku stajnia na 4 konie i woziarka, nad tymże budynkiem spichlerzyk i góra, na której wisiało pości 16, sadel 15, kubeł do studni z żelaznymi obrożami. Bandeletów starych 2, muszkietów funtowych 3, skrzyń karocianych, skrzynia kolasiąna schowana. W izbie na dole stołów lipowych 3, stołków skórzanych 6, łóżek wielkich 2 [?], mniejszych jedno, szafa czerwona w komorze, szaf zielonych 2. W drugiej komorze szafa mała do zielarstwa. Stodoła o jednym bojowisku a dwóch samosiekach podpierana. Szopy dwie do bydła z przegrodami. Na wsi dwoje dwojaków, w jednych mieszka Szymek poddany niezorawski, a w drugich Doreczniak. Trzecia chałupa mała dla pastucha. W podwórzu browarek mały. W nim radek małych dwie, beczek piwnych 13, pszczoł koszyków 15 w trzech ulach [...]. Gęsi starych 22, jadiczek [indyczek] 10, jadiczków [indyków] 2, kokoszy starych 15”, APGD, 3/1, s. 682.

W tym momencie nie szacowano spadku. Przepisy wymagały tylko, aby dokończyć spis spadku, którego dokładna taksa powstawała zwykle dopiero na etapie działu, kiedy obliczano wysokość należnych spadkobiercom części. Jak w przypadku wielu podobnych rejestrów szlacheckich, podano tylko wartość gotówki („pieniądze gotowe”), którą należało określić kwotowo. Równe 11000 fl. przekazano pożyczką magistratowi Gdańska na 5% (5 fl. od 100). Zawadzka wydała po śmierci męża, zapewne częściowo także na jego pogrzeb, 650 fl. Dalsze kwoty znaleziono w posiadłościach małżeństwa. W Malborku zgromadzono w różnej monecie w sumie ponad 770 fl. W majątku pod miastem, „w stole” komisja spisała kolejne 60 fl.

Spis uzupełnia zestawienie wierzytelności. W sumie oprócz gdańskiej pożyczki do spadku weszło 1433 fl. i 29 gr. Resztę sprzętów oraz nieruchomości tylko wymieniono, podając ich liczbę oraz, dla ułatwienia identyfikacji, ewentualne cechy fizyczne (wysadzanie drogimi kamieniami, kolor, kształt, stan zachowania, pochodzenie – np. „gdańskie”¹⁸ – itd.). Na bieżąco komisja notowała również fakt wydania jakichś elementów spadku przed podziałem (wspomniane wynagrodzenie opiekunów), do czego, o ile była zgoda spadkobierców, miała pełne prawo.

3

Skrupulatnie odnotowano, ile z powyższej kwoty przeznaczono na pochówek wdowy. Spis oparto na przedłożonych urzędnikom rachunkach, które po sprawdzeniu włączono do protokołu, uznając w ten sposób za bezsporne. Wyliczenie zawiera ponad 70 różnych pozycji. Rejestr rozpoczynają koszty poniesione jeszcze za życia Zawadzkiej, a związane z wydatkami na jej leczenie: „w chorobie w Gdańsku na różne potrzeby” (9 fl.), wynagrodzenie cyrulika (50 fl.). Dalej wymieniono koszty pogrzebowe: trumny (10 fl.), kier (44 fl. 20 gr), materiału na trumnę (15 fl. 15 gr) i do żałoby (6 fl i 12 gr), świeców (4 fl. 2 gr), świec w kościele (3 fl.) i na pogrzebie (36 fl.), dwóch sztuk płótna szwabskiego (12 fl.), zamówionych mszy (33 fl.) i wina do nich (1 fl.) oraz dzwonięcia w Malborku i Lubieszewie (17 fl.). Za miejsce na cmentarzu zapłacono 20 fl., kolejne 3 i 18 gr za przewóz ciała pod Tczewem¹⁹. Oddzielnie można wymienić wynagrodzenie osób przygotowujących i uczestniczących w pogrzebie. Za wykopanie dołu miejscowy grabarz pobrał 3 fl. Obicie trumny zakupionym materiałem przez krawca kosztowało kolejne 1 fl. i 6 gr. Zakonnikom i księdzu zapłacono 6 fl., „zakrystiańcowi” 2 fl. W ręce jezuitów mal-

¹⁸ D. Główna, *Rzeczy gdańskie w ruchomościach duchowieństwa katolickiego Rzeczypospolitej w XVII–XVIII w.*, KwHKM 2001, R. XLIX, nr 1–2, s. 95–103.

¹⁹ Por. Z. Kropidłowski, *Taksa za usługi duszpasterskie na Pomorzu w pierwszej połowie XIX w.*, „Teki Gdańskie” 2001, t. III, s. 55–62; idem, *Taksa za posługi duszpasterskie w Archidiecezji Pomorskiej w XVII–XVIII w.*, „Studia Gdańskie” 2002–2003, t. XV–XVI, s. 65–73.

borskich trafiło 17 fl. i 24 gr, kolejne 30 fl. otrzymali obecni na uroczystości księża. Dział za pilnowanie ciała nieboszczki pobrał 1 fl. 8 gr. 18 gr wyniosło „stawienie ciała do kościoła”.

Nie brakuje przy tym wydatków poczynionych na dzieci. Za płótno pod kabaty córek, fiszbin i nici zapłacono odpowiednio 2 fl. 12 gr, 1 fl. 6 gr i 1 fl. Wynajęty do przygotowania żałobnych dodatków do ubrań krawiec wziął 9 fl. Mariannie zakupiono nowe obuwie. Koszt trzewików sięgnął 3 fl. i 25 gr. Na jej „potrzebki” wydano jeszcze kolejne 1 fl. i 6 gr. Za zrobienie dla niej szkatułki ślusarz pobrał 1 fl. i 10 gr. Nie zapomniano policzyć nawet zakupionego dla dzieci mydła (18 gr).

Sporo wydano na stypę. Najwięcej kosztowało wino, którym częstowano żałobników (36 fl. i 24 gr), i trzy beczki piwa (21 fl.). Mniej wypito wódki, której koszt wyniósł tylko 2 fl. i 18 gr. Na stole pojawiły się m.in. ryby (18 gr), kury (11 fl. 20 gr), prosiaki (1 fl. 6 gr), cielęta i skopy (18 fl. 20 gr), gęsi (6 fl.), zając (1 fl. 3 gr), biały chleb (3 fl. 12 gr) i ciasta (za jaja do nich dano 3 fl.). Wyliczenie uzupełniają użyte w gotowaniu i pieczeniu pietruszka (18 gr), rzepa (12 gr), jabłka (1 fl. 6 gr), różana wódka (12 gr), mąka (1 fl. 15 gr), przyprawy i cukier (12 fl.). Wszystko to przygotowane zostało przez co najmniej dwóch kucharzy (20 fl. i 18 gr). Można dodać, że za robienie słodu i mielenie żyta na chleb zapłacono łącznie 5 fl. i 24 gr, a obecni na pogrzebie muzycy otrzymali 3 fl.

Podczas i po ceremonii rozdawano jałmużnę. Na ten cel i na obiad dla ubogich rodzina wydała 31 fl. 6 gr. Kolejny 1 fl. i 6 gr dano przy objaniu trumny.

Część wydatków ujęto w sposób niepozwalający dokładnie określić ich celu. Przykładowo niewymienionej z imienia oraz nazwiska kucharce za trzewiki zapłacono 2 fl.

Łącznie koszty sięgnęły 632 fl. i 13 gr. Później uzupełniono je o kolejne kilkadziesiąt florenów, co dało dokładnie 676 fl. i 1 gr. Kwota, nawet po odjęciu wydatków na leczenie Zawadzkiej i tych, które możemy uznać za niejednoznaczne, przekraczała znacznie wartość najdroższych domów w leżącej w sąsiednim województwie pomorskim Kościerzynie. Była to równowartość dwóch włók ziemi²⁰ czy

²⁰ Przykładowo: Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, 4415/II, k. 196–198v; APGD, 506/3, s. 110–115 (dom – 500 fl.; włoka – 300 fl.; Lemka Piotr i Dorota (z d. Matyka) (1679)); APGD, 506/3, s. 118–121 (dom – 400 fl.; włoka – 300 fl.; Bunik Daniel (1681)); APGD, 506/3, s. 180–183 (dom – 460 fl., włoka – 300; Niesiołowski Grzegorz (1683)); APGD, 506/3, s. 418–419 (włoka – 300 fl.; Zielonka Helena (z d. Bunik) (1690)); APGD, 506/3, s. 419–421 (włoka – 300 fl.; Maryanowicz Jakub (1690)). Por. też J. Borzyszkowski, *Patrycjat kościerny II połowy XVII w. (Przyczynek do dyskusji)*, RG 1971, t. XXXI, z. 1, s. 109–125; T. Wiślicz, *Ile kosztował pogrzeb chłopca w Polsce XVII–XVIII wieku (i kto za to płacił)?*, [w:] *Wesela, chrzciny i pogrzeby w XVI–XVIII wieku. Kultura życia i śmierci*, pod red. H. Suchojady, Warszawa 2001, s. 273–285; idem, *Chłopskie pogrzeby w Polsce od drugiej połowy XVI do końca XVIII wieku*, KwHKM 1997, R. XLV, nr 4, s. 351–368.

dziesięciokrotność rocznej pensji miejskiego pisarza w Nowem nad Wisłą z końca XVII i I poł. XVIII w.²¹.

Inwentarz Samuela i Katarzyny Zawadzkich wart jest odnotowania przede wszystkim z punktu widzenia różnych aspektów staropomorskiej kultury funeralnej. Rzadko bowiem zdarzało się, żeby w inwentarzach lokalnej społeczności wydatki na pogrzeb były tak dokładnie udokumentowane. Poza tym rejestr stanowi ciekawy przyczynek do dziejów posesjonatów Prus Królewskich, w tym także kwestii prawnych, konsumpcji, stanu posiadania oraz innych wskazywanych przez badaczy staropolskich testamentów i inwentarzy pośmiertnych problemów badawczych²².

Tekst stanowi odpis inwentarza Zawadzkich. Z powodu objętości dokumentu postanowiono opublikować jedynie fragment odnoszący się do wydatków funeralnych dokonanych do czasu wykonania spisu przez egzekutora testamentu Samuela Zawadzkiego oraz członków jego najbliższej rodziny. Zrezygnowano w nim z zastosowanego w protokole sądowym tabelarycznego układu formularza. Pisownię poprawiono oraz nieco zmodernizowano według zaleceń *Instrukcji wydawniczej dla źródeł historycznych*²³. Wtrącenia autora ujęto w nawiasy kwadratowe.

4

[s. 675] Wydatek z tej sumy [gotówki]. A to przez ręce Pana Uleskiego zaraz po śmierci nieb[oszcz]ki samej J[ej]Msci Pani Zawadzkiej, która w domu [s. 676] jego umarła według podanego od niego rejestru przejrzanego i porachowanego. Naprzód jeszcze za żywota w chorobie we Gdańsku na różne potrzeby – 9 fl. Cyrulikowi co niebosz[cz]kę leczył – 50 fl. Po śmierci na msze św. – 33 fl. Od dzwonięcia w Malb[orku] i Lubiszewie – fl. 17. Ubóstwu tamże – fl. 1 gr. 6. Dziadowi co ciała pilnował – fl. 1 gr. 6. Pannie Mariannie na drogę do Libentala posłanej – fl. 4. Za trumnę nieb[oszcz]ki – fl. 18 [?]. Za przewóz pod Tczewem – fl. 3 gr. 18. Od stawienia ciała do kościoła – gr. 18. Za kiery i baje na żałobę – fl. 44 gr. 20. Za materię na trumnę i za galon – fl. 15 gr. 15. Za ćwieki – fl. 4 gr. 15. Za dwie sztuki płótna szwabskie-

²¹ Archiwum Państwowe w Bydgoszczy [dalej APB], 196/24, s. 44; APB, 196/31, s. 10; APB, 196/32, s. 134; APB, 196/36, s. 67. Szerzej: P. Kitowski, *Notarius civitatis w kancelarii miejskiej Nowego n. Wisłą w XVIII wieku*, „*Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego*” 2014, t. XVII, s. 61–73; A. Pryłowski, *Gospodarka Nowego n. Wisłą w latach 1662–1772. Problemy produkcji i wymiany*, Bydgoszcz 1978, s. 171.

²² *Cui contingit nasci, restat mori. Wybór testamentów staropolskich z województwa sandomierskiego*, oprac. M. Lubczyński, J. Pielas, H. Suchojad, Warszawa 2005.

²³ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, Wrocław 1953; J. Glinka, *Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych*, Warszawa 1949.

go – fl. 12. Za płótno do żałoby – fl. 6 gr. 12. Siedlarzowi i krawcowi od obijania trumny – fl. 1 gr. 22. Za świece przy trumnie w kościele – fl. 3. Ubogim przy obijaniu trumny – fl. 1 gr. 6. Za mięso przy Panu Tokarskim – fl. 1 gr. 12. Za płótno pod kabaty Pannom – fl. 2 gr. 12. Za fiszbin do nich – fl. 1 gr. 6. Za nici do żałoby – fl. 1. Krawcowi od żałoby dziatkom – fl. 9. Do Gdańska da razy jeżdżąc – fl. 6. Szurki do żałoby – fl. 1 gr. 6. Za wino na pogrzeb – fl. 36 gr. 24. Mydło dla Panien – gr. 18. Za świece na pogrzeb – fl. 36. Za materię Janowskiej – fl. 15 gr. 21. Od robieni słodu na pogrzeb – fl. 3 gr. 12. Od mielenia [nieczytelne] i żyta na chleb – fl. 2 gr. 12. Na smołę do wozów – gr. 18. Pannie Mariannie trzewiki korki – fl. 3 gr. 25. Za cielęcinę dziatkom – gr. 12. Kucharce za trzewiki – fl. 3. Na potrzebki Panny Marianny – fl. 1 gr. 6. Za ryby i ości – gr. 18. Za kury na pogrzeb – fl. 11 gr. 20. Za prosięta 2 – fl. 1 gr. 6. Za gęsi – 6 fl. Na msze ś[więte] Pannie Mariannie – gr. 18. Od szkatułki jej ślusarzowi – fl. 1 gr. 10. Za jajca do ciast – fl. 3. Za drwa do kuchni – fl. 9 gr. 21. [s. 677] Krawcowi od żałoby czeladnej – fl. 3. Kuśnierzowi od trzech jupek – fl. 3. Pietruszka do kuchni – gr. 18. Rzepa do kuchni – gr. 12. Jabłka także – fl. 1 gr. 6. Za zająca – fl. 1 gr. 3. Za chleb biały – gr. 12. Za garce – fl. 4 gr. 16. Za chleb na stoły – fl. 2. Za różaną wódkę do kuchni – gr. 12. Za faszynę – fl. 1 gr. 6. Za mąkę – fl. 1 gr. 15. Za korzenia i cukier – fl. 12. Grabarzom do wykopania dołu – fl. 3. Na wino do mszy św[iętej] – fl. 1 gr. 6. Żołdakom [?] za różne usługi – fl. 1 gr. 15. Pannie Mokierskiej zasłużonego – fl. 30. Za wódkę i konfety dla gości – fl. 2 gr. 18. Ćwieki do katafalku – gr. 2. Za szkło – fl. 6. Kucharzom dwóm – fl. 20 gr. 18. Za cielęta i skopy – fl. 18 gr. 20. Konwisarzowi od cyny – fl. 8 gr. 15. Od dzwonięcia – fl. 13 gr. 10. Od miejsca albo grobu – fl. 20. Na ubogich miasto[wych] obiadu – fl. 30. Księżom na mszy św[iętej] – fl. 30. Zakonnikom z osobna – fl. 3. Księdzu Czernieckiemu plebanowi – fl. 3. Ojcom jezuitom malborskim – fl. 17 gr. 24. Muzyce – fl. 10. Kantorowi – fl. 3. Summa [którą] Msci P[an] Uleski i przed pogrzebem i na pogrzeb, i w pogrzeb wziąwszy pieniędzy od Msci Pana Sędziego Malborskiego szkatułę przy Pannie Mariannie i przy sobie otworzywszy wydał – summa fl. 632 gr. 13. Jeszcze Msci Pan Uleski dopłacił do trzech beczek piwa od Pana Kapitana Deubla na pogrzeb wzięto – fl. 21. Zakrystiańcowi za pracę – fl. 2. A zostaje przy nim na jęczmień do [nieczytelne] do Niezorowej – fl. 20 gr. 18. Msci Pan Sędzia Malborski uczyniwszy dostateczny przy nas i Ichmściach P[anach] Uleskich małżonkach z[e] sługami, czeladzią, Pannom, poddanymi, kowalem, rachunek z wyrażonych wyżej pieniędzy zapłacił naprzód: Pannie Mączuńskiej zasług – fl. 30, Pani Kwiatkowskiej – fl. 15, kucharce – fl. 4, dziewczkom dwóm – fl. 10, Chmielewskiemu czeladnikowi – fl. 25, item Gierczyńskiemu połowę – fl. 30, Jarkowi woźnicy – fl. 14 gr. 18. [s. 678] dzieciom Rataja Josepha – fl. 40 gr. 14, kowalowi zamkowemu – fl. 45, bednarzowi – fl. 2, czeladnikowi co Nieboszczce w chorobie służył – fl. 3, Zawadzkiemu krewnemu Niebkowskiemu obdartego, żeby go przyodziawszy z domu i chleba zbyć – fl. 24, Kanonu z Liebentalu

do zamku malborskiego zatrzymane – fl. 110, tamże do zamku za owsa pożyczonego przez nieb[oszcz]kę kor[cy] 30 – fl. 30, Gierczyńskiemu wżwyż położonemu do Św[iętego] Jana przyszłego winne w [nieczytelne] połowice myta – fl. 30, suma fl. 164. Wydał tedy słusznie JMsci P[an] Sędzia Malborski z pomienionych pieniędzy fl. 383 gr. 2. Znowu na woły do Niezorawy dał Gierczyńskiemu fl. 90, facit fl. 473 gr. 2. Znowu zapłacił z Liebentalu od karczmy poborów 10 i 8 – fl. 2 gr. 12. Facit fl. 475 gr. 14. A tak złączywszy wszystkie wydatki [...] expensum fl. 1151 gr. 15. To zostaje w szkatule fl. 282 gr. 14, która to szkatuła cum hoc deposito [...] przy Msci P[anie] Sędzim opiekunie zostaje²⁴.

Funeral liabilities of Katarzyna Zawadzka from 1682. From the history of the land law and funeral culture in XVII century Poland

²⁴ APG, Akta sądu ziemskiego w Sztumie, sygn. 3/1, s. 675–682.